

Кузьменко В.М.,

аспірант кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Урванцева С.В.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Kuzmenko Vitaliy,

PhD student of Corporate Finance and Controlling Department,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Urvantseva Svitlana,

PhD in Economics, Associate Professor of
Corporate Finance and Controlling Department,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Кузьменко В.М., Урванцева С.В. Аналіз стану державного фінансування інвестиційної діяльності підприємств в Україні. Дослідження спрямоване на вивчення закономірностей державного фінансування інвестиційної діяльності підприємств в Україні. У статті розглянуто базові інструменти фінансування державою інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств. Простежено еволюцію підходів державної політики до фінансування інвестиційної діяльності підприємств, виокремлено п'ять етапів її трансформації. Проведений аналіз свідчить про те, що державний сектор економіки України має потенціал, який характеризується такими можливостями, як впровадження альтернативних підходів у вигляді горизонтальних (спільних для багатьох секторів економіки) форм підтримки, як у ЄС; поширення критеріального підходу (наявності кількісних та якісних умов для надання підтримки); подальше вдосконалення механізмів інвентаризації та аналізу практики державної підтримки; формування дієвого інституту місцевого самоврядування й розширення рівня фінансової спроможності місцевих громад під час реалізації інвестиційних програм.

Ключові слова: державне фінансування, інвестиційна діяльність, гарантії уряду, субсидії, податкові пільги, інвестиційний кредит.

Кузьменко В.Н., Урванцева С.В. Анализ государственного финансирования инвестиционной деятельности предприятий в Украине. Исследование направлено на изучение закономерностей государственного финансирования инвестиционной деятельности предприятий в Украине. В статье рассмотрены базовые инструменты финансирования государством инвестиционно-инновационного развития предприятий. Прослежена эволюция подходов государственной политики к финансированию инвестиционной деятельности предприятий, выделены пять этапов ее трансформации. Проведенный анализ свидетельствует о том, что государственный сектор экономики Украины имеет потенциал, который характеризуется такими возможностями, как внедрение альтернативных подходов в виде горизонтальных (общих для многих секторов экономики) форм поддержки, как в ЕС; распространение критерияльного подхода (наличие количественных и качественных условий для оказания поддержки); дальнейшее совершенствование механизмов инвентаризации и анализа практики государственной поддержки; формирование действенного института местного самоуправления и расширение уровня финансовой способности местных органов при реализации инвестиционных программ.

Ключевые слова: государственное финансирование, инвестиционная деятельность, гарантии правительства, субсидии, налоговые льготы, инвестиционный кредит.

Kuzmenko Vitaliy, Urvantseva Svitlana. Analysis of the public financing conditions of enterprises' investment activities in Ukraine. The current study aims to consider the basic instruments of public financing, to establish the patterns of public financing of enterprises' investment activity in Ukraine, as well as to track the transformation of approaches of public policy of investment activity financing during the timeframe of 1991–2018. The public influence on investment and innovation development of enterprises is determined in the paper. The basic instruments

of public financing are examined. In particular, the attention is paid to government guarantees, subsidies and transfers, tax breaks, state investment credit. The conducted analysis shows that there is a predominantly downward trend in capital investment financing at the expense of state and local budgets. The lowest level of consolidated capital expenditures was 0.55% of GDP in 2014. At the same time the above-mentioned indicator increased to 1.9% as at the beginning of 2018. This is a rather small amount due to the fact that the share of public investment is about 2–5% of GDP within the highly-developed economies. The common trends for all types of public support in 2008–2017 are determined in the article. Namely, the share of capital investments in industrial sectors of the economy is rather low. At the same time, high volumes of support are provided for the fuel and energy complex, agriculture, services, infrastructure development. The evolution of public policy approaches to financing the investment activity of enterprises and five stages of its transformation are identified within the current study. The conducted analysis shows that the public sector of Ukrainian economy has a significant potential, which is characterized by the following possibilities, namely introduction of alternative approaches in the form of horizontal support (common for the main sectors of the economy) that is similar to the EU practice; dissemination of the criterion approach (availability of quantitative and qualitative conditions for support); further improvements within the mechanisms of inventory and analysis of public support practices; formation of an effective and capable institute of local self-government and expansion of the level of financial capacity of local communities within the implementation of investment programs.

Key words: public financing, investment activity, government guarantees, subsidies, tax breaks, investment credit.

Постановка проблеми. Нинішня геополітична та перманентна економічна кризи, значні інфляційні очікування та фінансова нестабільність негативно впливають на залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій в оновлення матеріально-технічної бази підприємств. У такій ситуації держава через реалізацію інвестиційної політики повинна показати учасникам ринку приклад активної підтримки економічних перетворень у країні, а державний та місцевий бюджети мають стати важливим джерелом фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств (особливо тоді, коли до наявних економічних проблем додалась потреба потенційного відновлення Сходу України).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених, які досліджували практичні аспекти державного фінансування інвестиційної діяльності підприємств, слід назвати О. Бабаніна, Т. Васильєву, А. Даниленка, А. Дуку, Я. Жаліло, В. Зимовця, Т. Майорову, С. Онишко, В. Опаріна, А. Пересаду, Б. Пшика, В. Федосова. Водночас сьогодні залишається низка питань, особливо з огляду на посилення структурного спрощення та послаблення потенціалу розвитку економіки країни за рахунок її швидкої деіндустріалізації, що свідчить про необхідність продовження наукового пошуку.

Формулювання завдання дослідження. Необхідність подолання кризових явищ і формування «драйверів» прискорення економічного зростання вимагають прямого втручання держави в економічні процеси. Метою статті є розгляд базових інструментів державного фінансування капітальних інвестицій, встановлення закономірностей державного фінансування інвестиційної діяльності підприємств в Україні, а також відстеження трансформації підходів до державної політики фінансування інвестиційної діяльності впродовж 1991–2018 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз аналітичних звітів і даних Державної служби статистики України дає можливість констатувати стрімке падіння інвестицій в основний капітал за рахунок коштів державного бюджету впродовж 1991–1997 рр. Так, вони скоротились у 15,5 разів, а їхня питома вага у загальному обсязі капіталовкладень зменшилася з 27% у 1990 р. до 8,4% у 1997 р. Їх незначне зростання стало помітним з 1998 р. Досягнувши свого піку у 2004 р.

(частка капітальних вкладень за рахунок коштів державного бюджету в загальному обсязі інвестицій становила 11%, у ВВП – 2,3%), у 2005 р. остання скоротилась наполовину (до 5,5% та 1,2% у ВВП відповідно).

На стані державного фінансування інвестиційної діяльності підприємств (далі – ДФІДП) не могла не позначитися світова фінансово-економічна криза 2007–2009 рр., яка негативно вплинула на бюджетну сферу України. Зокрема, в цей час знизилися податкові й неподаткові надходження, було ускладнено фінансування дефіциту бюджету. Однак за рахунок позапланових надходжень до Державного бюджету у 2008 р. стало можливим його збалансування, адже доходи становили 231,7 млрд. грн., що на 65,7 млрд. грн., або на 39,6%, більше за відповідний показник попереднього року [1, с. 10]. Саме тому у 2008 р. обсяги інвестицій за рахунок коштів державного й місцевих бюджетів продовжили зростати. Наслідки кризи у сфері державного інвестування стали відчутними у 2009 р., коли обсяги інвестицій з державного й місцевих бюджетів зменшилися порівняно з попереднім роком на 42,23% і на 58,05% відповідно.

У 2009–2012 рр. спостерігається активізація державних інвестиційних вкладень. За три роки їх сума збільшилась удвічі, а саме з 10 848 млн. грн. до 21 710 млн. грн. Зростання частки державних інвестицій до 7,1% у загальному обсязі капітальних інвестицій у 2011 р. було пов'язано з проведенням Євро-2012 та реалізацією інфраструктурних проєктів за рахунок бюджетних асигнувань.

Бюджетна звітність останніх років вказує на те, що наявність дефіциту бюджету та великі соціальні зобов'язання загострюють проблему скорочення капітальних видатків в Україні. Останнім часом їхня питома вага невпинно зменшується як у структурі видатках зведеного бюджету, так і у ВВП (рис. 1). У 2014 р. капітальні видатки зведеного бюджету досягли свого мінімуму за роки незалежності, склавши 0,55% від ВВП (на початку 2018 р. цей показник збільшився до 1,9%). Однак у міжнародному співставленні ця величина залишається порівняно невеликою. Наприклад, в економічно розвинених країнах частка державних інвестицій становить приблизно від 2% до 5% від ВВП; питома вага капітальних видатків до

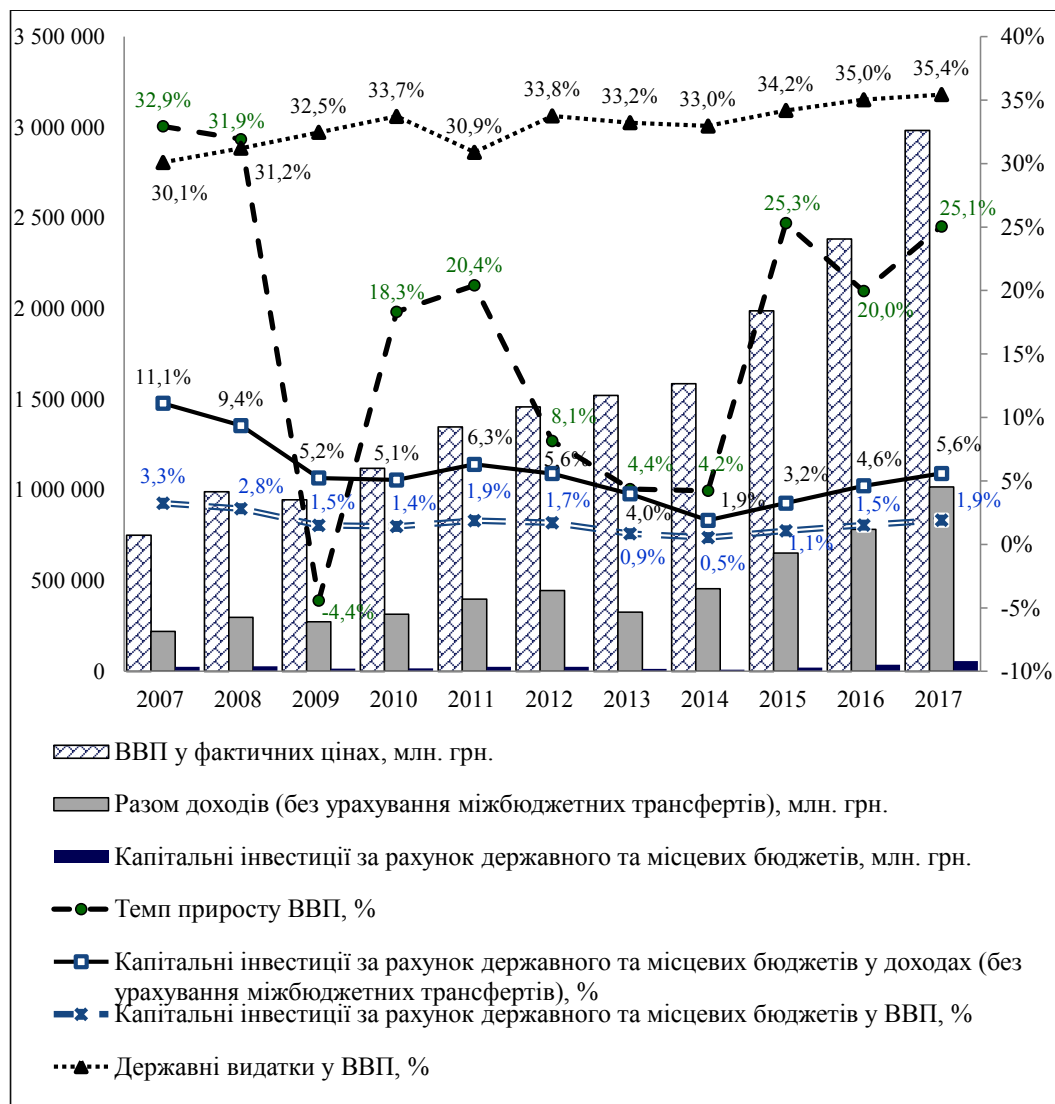

Рис. 1. Обсяги приросту ВВП та динаміка державних видатків у структурі ВВП за 2007–2017 рр.

Джерело: складено авторами на основі джерел [3; 4]

всіх видатків державного бюджету – від 4% до 16%. У швидкозростаючих країнах Азії державні інвестиції становлять 5–7% від ВВП або більше, а у Китаї, Таїланді й В'єтнамі загальний обсяг державних інвестицій перевищує межу у 7% ВВП [2].

З прийняттям Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (1 квітня 2014 р.), Законів «Про співробітництво територіальних громад» (17 червня 2014 р.), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (5 лютого 2015 р.) та змін до Бюджетного й Податкового кодексів щодо фінансової децентралізації відбулися зміни у структурі державного фінансування капітальних інвестицій на користь місцевих бюджетів (рис. 2).

Зростання частки інвестицій в основний капітал, профінансованих за рахунок коштів місцевих бюджетів, зумовлено реформуванням місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що проводиться для підвищення рівня фінансової спроможності місцевих громад. Вказані зміни дають можливість сформулювати тезу щодо початкового ста-

новлення в Україні дієвого й спроможного інституту місцевого самоврядування на базовому рівні.

Водночас зростання капітальних інвестицій за рахунок місцевих бюджетів було нерівномірним у регіональному розрізі. Найбільші темпи росту характерні для Одеської (в 9,9 разів) та Дніпропетровської областей (9,2 рази), а найменші – для Волинської (2,7 рази), Луганської (2,9 рази) та Донецької областей (3,1 рази). Найвище значення зазначеного відносного показника капітальних інвестицій з місцевих бюджетів в усі роки спостерігалось в м. Києві, причому розрив між показниками столиці та наступного за рейтингом регіону щороку лише збільшувався. Найнижчими капітальні інвестиції з місцевих бюджетів у розрахунку на 1 особу у 2013 р. були в Київській та Чернігівській областях, а з 2014 р. – у Донецькій та Луганській областях. Можна виділити кілька чинників, що спричинили таку динаміку аналізованого показника. Зокрема, ними є окупація частини території країни та проведення ООС. Так, на території Донецької області значення показника капітальних інвестицій на одну особу зменшилось у

Рис. 2. Частка державного та місцевих бюджетів у структурі фінансування капітальних інвестицій за 2006–2017 рр.

Джерело: складено авторами на основі джерела [3]

2014 р. майже вдвічі порівняно з 2013 р., а в Луганській – майже в 5 разів.

Отже, негативною тенденцією фінансування капітальних інвестицій з місцевих бюджетів є нестабільність їх обсягів та існування значних коливань аналізованих показників в розрізі регіонів. Так, найбільші показники щороку перевищують найнижчі приблизно у 5–7 разів. Крім цього, показовим є той факт, що впродовж цього періоду кількість регіонів, де капітальні інвестиції в розрахунку на 1 особу населення перевищують середнє значення по країні, знизилася з 13 до 6. Водночас кількість регіонів, у яких значення цього показника було більш ніж вдвічі нижчим за середнє по країні, впродовж аналізованого періоду зростає з 1 до 3. Таким чином, ми спостерігаємо не лише високий рівень регіональних диспропорцій, але й його постійне зростання.

Наступним завданням дослідження ДФІДП є розгляд основних інструментів його реалізації. В умовах дефіцитності ресурсів Державного бюджету, що є характерним явищем для країн із нестійкими, проблемними державними фінансами, до яких належить Україна, важливим інструментом ДФІДП є надання гарантій уряду (далі – ДГ). Зазвичай у нашій країні останні надаються на умовах платності, строковості, а також забезпечення для повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів на підставі рішення КМУ або міжнародних договорів виключно в межах і за напрямками, що визначені законом про Державний бюджет [5]. Граничний обсяг надання ДГ визначаються на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет (рішенням про місцевий бюджет). Загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60% річного номінального обсягу ВВП України. У разі очікуваного

перевищення цієї граничної величини КМУ невідкладно звертається до ВРУ за дозволом на тимчасове перевищення такої граничної величини та подає для схвалення план заходів з приведення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до встановлених вимог.

Задля забезпечення дотримання граничних обсягів державного боргу та державних гарантій Міністерство фінансів України веде Реєстр державного боргу й гарантованого державою боргу, Реєстр ДГ, а також Реєстр місцевих запозичень та місцевих гарантій, який є інформаційною системою, що містить відомості про ДГ, надані протягом бюджетного періоду.

На перших етапах формування ринкових відносин в Україні (в 1990-х рр.) було нагромаджено переважно негативний досвід надання ДГ: «кредити під гарантії уряду були такою ж виразкою української економіки, як бартер, взаємозаліки та хронічна бюджетна заборгованість. Гарні «зв'язки» з Кабміном гарантували безпроблемне отримання кредиту і авансову індульгенцію на дефолт» [6]. Натомість у роки фінансової кризи 2008–2010 рр. надання ДГ було основним інструментом фінансової підтримки підприємств та полегшення їх доступу до позикового капіталу.

Згідно з даними Міністерства фінансів України загальний обсяг позик суб'єктів господарювання, гарантованих державою у 2007–2018 рр., варіювався від 3,5 млрд. грн. у 2007 р. до максимального свого значення у 2012 р., а саме 75,35 млрд. грн., що становило 0,47% та 5,16% від обсягу ВВП за відповідний період.

Протягом 2007–2010 рр. більш ніж половина загальної суми ДГ надавалася державним підприємствам «Фініпро», Укравтодору, НАК «Нафтогаз України» задля прихованого фінансування бюджетних витрат. Водночас обсяги гарантій під інвестиційні проекти підприємств реального сектору були незначними.

ДГ не включаються до суми валових витрат Державного бюджету, оскільки вони не впливають на нього прямим чином, як субсидії або недоотримані доходи. Останні використовуються для вирішення широкого спектру економічних та соціальних проблем, а також для реалізації політичних завдань Уряду України. Водночас субсидії протягом 2007–2018 рр. зазвичай надавалися для покращення економічного та соціального становища різних областей (регіональний розвиток); сприяння зайнятості, навчання та перекваліфікації працівників (розвиток ринку праці); прискорення розвитку й реструктуризації стратегічно важливих галузей (розвиток промисловості); забезпечення підтримки науково-дослідної та інвестиційної діяльності, розвитку інфраструктури тощо.

Обсяг субсидій та трансфертів підприємствам за 2007–2017 рр. варіювався від 35 562,37 млн. грн. у 2009 р. до 82 774,82 млн. грн. у 2017 р. Підтримка економічної діяльності у формі субсидій та трансфертів установам, організаціям з 2007 по 2017 рр. складала від 1,83% у 2015 р. до 5,26% у 2007 р. від обсягу ВВП за відповідний період.

Проведений аналіз субсидій, наданих у 2011–2017 рр. за галузями економіки, демонструє, що одержувачами найбільших обсягів прямої бюджетної підтримки (субсидій та компенсацій) в Україні були паливно-енергетичний та транспортний комплекси. За останні 5 років більше половини субсидій спрямовувались підприємствам у Київській, Донецькій та Луганській областях. Таку диспропорцію у розподілі бюджетної підтримки можна пояснити високою концентрацією вугледобувних та інших великих підприємств у Донецькій та Луганській областях, а також високим рівнем централізації податкової системи в Україні.

Щодо податкових пільг, то з 90-х рр. в Україні їх отримували пріоритетні галузі, такі як гірнична, металургійна, хімічна промисловість, авіа-, судно- та автомобілебудування, будівництво.

З року в рік кількість пільг та методика їх обліку змінювалися. З прийняттям Податкового кодексу було скасовано чимало діючих пільг, але запроваджено ще

більше нових, зокрема тимчасове звільнення окремих економічних операцій від сплати ПДВ; звільнення на постійній та тимчасовій основі від оподаткування прибутку підприємств для окремих суб'єктів господарювання за галузевою ознакою та видом діяльності; надання податкових канікул на 5 років (з 1 квітня 2011 р. по 1 січня 2016 р.) для малого бізнесу у вигляді нульової ставки податку на прибуток для новоутворених суб'єктів господарювання, а також підприємств зі щорічним обсягом доходів до 3 млн. грн. та сумою нарахованої заробітної плати найманих працівників не меншою, ніж 2 мінімальні заробітні плати; звільнення на постійній та тимчасовій основі від сплати земельного податку; можливість оформлення податкового зобов'язання у формі податкового векселя; механізм прискореної амортизації виробничого обладнання, тобто прискорене зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до терміну корисного використання об'єкта й подвоюється.

Цікавим є той факт, що після введення у дію Податкового кодексу України кількість пільг за прямими податками у 2011 р. порівняно з попереднім періодом зросла на 10,2%. Ці зміни відбулися за рахунок збільшення кількості пільг за податком на прибуток підприємств та платою за землю, тоді як зменшення кількості пільг за місцевими податками й зборами стало результатом суттєвих змін у системі місцевого оподаткування.

Крім того, у сучасних умовах в Україні податкова політика здійснює позитивний ефект у сфері непрямого стимулювання фінансування пріоритетних інвестиційних проектів, які передбачено реалізувати на новоствореному або діючому підприємстві за одночасного дотримання критеріїв, наведених на рис. 3 [7].

Незважаючи на досягнення у сфері надання податкових пільг, в Україні поки що не було побудовано уніфікованої системи надання та контролю за їх використання, не було розроблено методичних підходів до

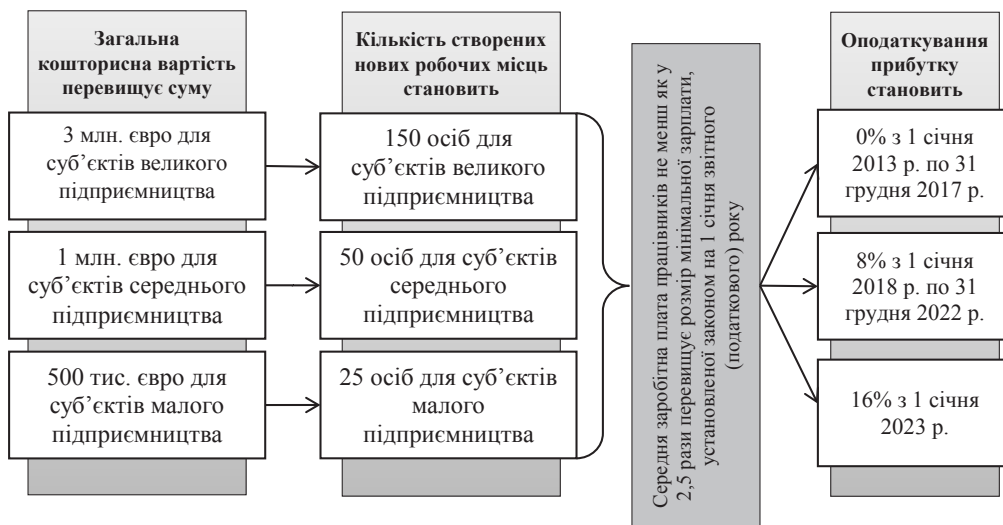

Рис. 3. Податкові стимули інвестиційної діяльності щодо оподаткування прибутку підприємств

Джерело: складено авторами на основі джерела [8]

оцінювання бюджетного ефекту (зростання надходжень) та їх ефективності для економіки загалом. За підрахунками у структурі отримувачів пільг з податку на прибуток найбільшу питому вагу (96–99%) мають підприємства паливно-енергетичного комплексу [3; 9]. Однак, попри наявність преференцій, покращення їх фінансового стану особливо не спостерігається: тільки 33–35% серед них за останній період змогли збільшити прибуток [3].

Отже, сьогодні податкова система України надмірно деформована наданням пільг, а також відстрочок, розстрочок, що не сприяє досягненню макроекономічної та фінансової стабілізації в державі, рівномірному розподілу податкового навантаження на платників податків і приводить до необґрунтованого перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами господарювання. Також в Україні суб'єкти господарювання, що здійснюють фінансування інноваційної діяльності, фактично не відрізняються за рівнем податкового навантаження від тих, які не беруть участь у такому фінансуванні. Виняток становлять технопарки, де практика пільгового оподаткування дістала значного поширення.

Далі розглянемо наступний бюджетний інструмент ДФІДП, а саме державний інвестиційний кредит, шляхом проведення аналізу звітності щодо виконання Державного бюджету України за 2011–2017 рр. [4] та Законів України «Про державний бюджет України» за цей же період. Встановлено, що обсяги кредитування з державного та місцевих бюджетів мають флюктуативний характер і не мають чітко вираженої тенденції. У структурі бюджетного кредитування переважають кредити, надані підприємствам, установам, організаціям, у середньому їх частка за аналізований період становить 89%.

Чільне місце серед найбільших позичальників державного інвестиційного кредиту посідає Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, яке, наприклад, у 2014 р. отримало кредитів на суму 2 402,79 млн. грн. (або 35,77% із загального обсягу державних інвестиційних кредитів), що є найбільшою за досліджуваний період. Другий шабель серед позичальників держави посідає Державна служба автомобільних доріг України, що на постійній основі отримує кредити для розвитку автомагістралей та автошляхів. Найбільшою питома вага кредитів, наданих Автодору, серед інших позичальників була у 2013 р. (44,36%), 2014 р. (30,18%) за обсягу у грошовому вимірі 2 027,44 млн. грн. В аграрному секторі український уряд надає кредити на розвиток фермерських господарств, придбання або створення вітчизняної техніки й обладнання для агропромислового комплексу з подальшою їх реалізацією сільськогосподарським підприємствам на умовах фінансового лізингу, тваринництва тощо.

Варто зазначити, що спільними тенденціями у 2008–2017 рр. для всіх видів державної підтримки є низька питома вага капіталовкладень у промисловій галузі економіки за одночасного забезпечення високих обсягів підтримки для паливно-енергетичного комплексу, сільського господарства, сфери послуг, розвитку інфраструктури (переважно автомобільних доріг). Підприємства сільського господарства одержують третину всієї підтримки у вигляді податкових пільг, 15% прямої бюджетної підтримки, а у 2012 р. –

32% усіх наданих підприємствам державних гарантій. Підприємства вугільної галузі та інших видобувних галузей споживають 20% видатків зведеного бюджету на економічну діяльність. В середньому від 25% до 30% видатків зведеного бюджету на економічну діяльність призначається дорожньому господарству; ця галузь також є найбільшим одержувачем бюджетних кредитів. Водночас доводиться констатувати незначні обсяги державного фінансування у сфері досліджень і розробок. Так, питома вага пільг у цій сфері знизилася з 1,6% у 2006 р. до 0,08% у 2017 р., притому відповідні видатки зведеного бюджету становили 2,1–2,5%, а бюджетне кредитування за цим видом діяльності взагалі не надавалося.

Доводиться констатувати, що тенденції ДФІДП та його структура обумовлені, з одного боку, політичною та економічною напругою в країні, з іншого боку, зниженням рівня державних заощаджень внаслідок дефіцитного характеру державного бюджету та реалізації бюджетного фінансування інвестицій за залишковим принципом. Головні причини такої ситуації криються, на нашу думку, в недосконалості функціонуючої системи розподілу й перерозподілу централізованих інвестиційних ресурсів, що викликано непрозорим формулюванням основних напрямів державної інвестиційної політики та економічно недоцільною кількістю інвестиційних програм, які фінансуються з державного бюджету.

Висновки. З огляду на вищевикладене виникає можливість відстеження еволюції підходів державної політики до фінансування інвестиційної діяльності підприємств в Україні та виділення п'яти етапів її трансформації.

На першому етапі (1991–2000 рр.) переважали ще радянські постулати планової економіки. Їх сутність стосувалася надання прямого бюджетного фінансування. Хоча той період характеризувався закладенням макроекономічного фундаменту для накопиченні інвестиційних ресурсів через механізми вливання приватного та іноземного капіталу у вітчизняну економіку, наявність бюджетного дефіциту, його латання за рахунок випуску державних зобов'язань та обов'язкове зростання боргів держави сприяли зменшенню обсягів ДФІДП. Крім того, низхідна тенденція останніх була посилена жорсткою фіскальною політикою та спотвореною платіжною системою. Зрештою, скорочення доходів бюджету стало причиною невиконання державних цільових програм, розпорошеного ДФІДП, незабезпеченості фінансовими ресурсами запланованих інвестиційних видатків.

Другий етап (2001–2005 рр.) ознаменований апгрейдом державної підтримки. У цей час проведено низьку реформ, зокрема імplementацію програмно-цільового методу у бюджетному процесі. У нормативно-правових актах, нарешті, було розкрито види державної підтримки, часові межі її надання, а також визначено суб'єктів, кому буде вона призначена. Крім того, у цей час було прийнято Закон України «Про державні цільові програми», у якому було розкрито процедуру розгляду проєктів, що передбачають надання ДФІДП, визначено функції міністерств і відомств, які беруть участь у цьому процесі. Зрештою, вдалося створити праобраз структури ДФІДП, забезпечити досить високі темпи відновлення й зростання економіки.

Третій етап (2005–2010 рр.) запам'ятовується розширенням міжнародної співпраці та економічної євроінтеграції, зменшенням форм державної підтримки, занепадом системи ДФІДП, втратою можливості запозичення міжнародного досвіду та кращих світових практик для її модернізації, що став причиною гальмування структурної перебудови економіки. У цей період комбінація ліберальних та неосучаснених планово-адміністративних методів сформувала цілі анклавів правових норм і принципів проведення аналізу проєктів, які передбачають державну підтримку. Це посилює конкуренцію суб'єктів господарювання за отримання й так обмежених ресурсів державного бюджету.

Четвертий етап трансформації державної політики бере свій початок з моменту набуття чинності Податковим кодексом України у 2011 р., а характерними ознаками ДФІДП стали узагальнення практики; дослідження критеріального підходу до надання фінансування; зміщення уваги з прямого на опосередковане фінансування, зокрема із застосуванням державних гарантій; визначення цільових галузей для надання фінансування (галузі зі швидким обігом капіталу, наука та інновації тощо) та затвердження програм їх розвитку.

Початком п'ятого етапу, який триває досі, слід вважати запровадження процесів децентралізації у 2015 р.

В цей час була закладена основа формування бюджетно-податкової політики на засадах фінансової децентралізації, зокрема розроблена концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. З огляду на розширення дохідної бази місцевих бюджетів відбулося збільшення частки місцевих бюджетів у загальному обсязі зведеного бюджету України. Крім того, держава збільшила обсяги надання державної бюджетної підтримки місцевим органам влади на розвиток громад та розбудову інфраструктури. Проте зміни, внесені до Бюджетного кодексу України в редакції 2014 р., привели до скорочення бюджетів малих міст, сіл і селищ, а також централізації повноважень на рівні районів, що вплинуло на недофінансування цих сфер у невеликих населених пунктах.

Зрозуміло, що у критичних ситуаціях, на переломах історії держава зобов'язана створювати сприятливі умови для здійснення інвестицій приватними інвесторами та активно брати участь у цьому процесі. З огляду на вищезазначене збільшення обсягів та ефективності використання фінансових ресурсів держави, насамперед у сфері запровадження інноваційних технологій, сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності економіки України, подальшому динамічному розвитку та інтеграції у світовий економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Жаліло Я. та ін. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи. Київ : НІСД, 2009. 142 с.
2. OECD : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.oecd.org/gov/regional-policy/Subnational-governments-in-OECD-Countries-Key-Data-2016.pdf> (дата звернення: 19.10.2019).
3. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 19.10.2019).
4. Державна казначейська служба України : офіційний веб-сайт. URL: www.treasury.gov.ua/ua (дата звернення: 19.10.2019).
5. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 07.11.2019).
6. Шпак І. Кредити під державні гарантії: ящик Пандори знову відкрито. *УНІАН*. 2008. 9 серпня. URL: <http://www.unian.ua/society/128854-krediti-pid-derzhavni-garantiji-yaschik-pandori-znovu-vidkrito.html> (дата звернення: 07.11.2019).
7. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5205-VI / Верховна Рада України URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1146.1399.0> (дата звернення: 19.10.2019).
8. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 07.11.2019).
9. Рахункова палата України : офіційний веб-сайт. URL: www.ac-rada.gov.ua (дата звернення: 19.10.2019).

References:

1. Zhalila Ja. (2009) *Ekonomiczna kryza v Ukraini: vymiry, ryzyky, perspektyvy* [Economic crisis in Ukraine: dimensions, risks, prospects]. Kyjiv: NISD. (in Ukrainian)
2. OECD. *Ofitsiyniy veb-sajt*. URL: <http://www.oecd.org/gov/regional-policy/Subnational-governments-in-OECD-Countries-Key-Data-2016.pdf> (accessed: 19.10.2019).
3. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiyniy veb-sajt* [State Statistics Service of Ukraine. The official website]. URL: www.ukrstat.gov.ua (accessed: 19.10.2019).
4. *Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. Ofitsiyniy veb-sajt* [State Treasury Service of Ukraine. The official website]. URL: www.treasury.gov.ua/ua (accessed: 19.10.2019).
5. *Biudzhetniy kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy (2010)* [Budget Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed: 07.11.2019).
6. Shpak I. (2008) *Kredyty pid derzhavni harantii: yashchik Pandory zнову vidkryto* [Government Guarantee Credits: Pandora's Box Reopened] *UNIAN*. 9 serp. URL: <http://www.unian.ua/society/128854-krediti-pid-derzhavni-garantiji-yaschik-pandori-znovu-vidkrito.html> (accessed: 07.11.2019).
7. *Pro stymulivannia investytsiynoi diialnosti u priorytetnykh haluziakh ekonomiky z metoiu stvorennia novykh robochykh mist : Zakon Ukrainy (2012)* [On stimulating investment activity in priority sectors of the economy in order to create new jobs. Law of Ukraine]. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1146.1399.0> (accessed: 19.10.2019).
8. *Podatkoviy kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy (2010)* [Tax Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed: 07.11.2019).
9. *Rakhunkova palata Ukrajinu. Ofitsiyniy veb-sajt* [Accounting Chamber of Ukraine. The official website]. URL: www.ac-rada.gov.ua (accessed: 19.10.2019).